

کتاب «گسترش تشیع در بستر جغرافیای ایران» تألیف دکتر سید عباس احمدی، عضو هیات علمی دانشگاه تهران و بنت المهدی فرایی، دانش آموخته جغرافیای سیاسی دانشگاه تهران زمستان 1399 توسط انتشارات انجمن ژئوپلیتیک ایران منتشر شد.

در باره اهمیت تألیف این کتاب باید گفت: شواهد مختلف نشان می دهند جامعه ایرانی دارای ذاتی مذهبی است. هیچ گاه مذهب از عرصه تفسیری، رفتاری و هویتی فرهنگ سیاسی ایران فاصله نگرفته است و سیاست گذاری فرهنگی و همچنین فرهنگ سیاسی با شاخص هایی از مذهب پیوند خورده است. مذهب اصلی ترین عامل جامعه پذیری سیاسی در ایران است و نشانه های مذهب در فرهنگ سیاسی ایران موج می زند.

با ورود اسلام، فرهنگ سیاسی ایران خود را با عقاید و آیین شیعه تطبیق داد. جنبش های دینی علویان، زیدیه و صوفیه را می توان انعکاس روح دین گرایی ایران در قالب عقاید شیعه با رویکرد امامی دانست. اکنون نیز مذهب اکثریت قریب به اتفاق مردم ایران تشیع است و ایران در حال حاضر بزرگترین و پرجمعیت ترین کشور شیعه جهان است.

حرکت فکری و فرهنگی ایرانیان به سمت تشیع نیز امری جالب توجه است. ایرانیان در گستره جغرافیای فرهنگی خویش حکومت های شیعی را شکل داده اند. این نوع تشکیل حکومت نه از زمان صفوی بلکه بسیار قبل تر از آنان آغاز شده است و باعث شده تا در حال حاضر هویت اسلامی و شیعی و هویت فرهنگی ایرانیان دو روی یک سکه قلمداد شوند.

به عبارت دیگر مذهب شیعه دارای خصوصیات و ویژگی هایی است که با فرهنگ ایرانی پیوند یافته و از این طریق زمینه های لازم برای تعامل جدایی ناپذیر در حوزه فرهنگ سیاسی و همچنین قواعد دینی را فراهم آورده است؛ تا جایی که بدون شاخص های اعتقادی و بنیان های دینی تشیع نمی توان بسیاری از رفتارهای سیاسی ایرانی را تحلیل نمود.

به هر حال چگونگی پیوند بین سرزمین ایران و آموزه ها و باورهای موجود در مذهب تشیع در طول تاریخ از ضرورت های تألیف این کتاب بوده است. همواره این سوال برای محققان وجود داشته که چرا تشیع با اینکه منشا اولیه آن مدینه است و در عتبات (عراق) نشو و نما یافته اما در ایران شکوفا و اثرگذار شده است. در این کتاب که در یک مقدمه و ده فصل تنظیم شده است، تلاش بر این بوده تا به صورت اجمالی به پرسش اساسی فوق پاسخ داده شود.

فصل های کتاب عبارتند از:

فصل اول: بستر جغرافیایی ایران و استحکامات طبیعی آن

فصل دوم: اشتراک بین تفکرات ایران باستان و آموزه های شیعی

فصل سوم: باور کشته شدن خلیفه دوم توسط یک ایرانی

فصل چهارم: انتخاب کوفه به عنوان پایتخت حکومت امام علی (ع)

فصل پنجم: امامان شیعه؛ رفتار عادلانه با موالی و دیدگاه مثبت در باره ایران و ایرانیان

فصل ششم: جایگاه قم و نقش خاندان اشعری در شیعه شدن ایرانیان

فصل هفتم: شخصیت های تأثیرگذار ایرانی

فصل هشتم: مهاجرت امام رضا و برخی امام زادگان به ایران

فصل نهم: حکومت های شیعی در ایران

فصل دهم: نقش مدارس و حوزه های علمیه

امید است خوانندگان محترم با ارائه دیدگاهها و پیشنهادات خود باعث تکمیل و غنای این اثر در چاپ های بعدی شوند. در پایان جا دارد از مسوولین محترم انتشارات انجمن ژئوپلیتیک ایران که زمینه چاپ و انتشار این کتاب را فراهم کردند صمیمانه سپاسگزاری کنیم.

